

Стефан Донев

Грация на смеха

Или за спецификата
на комическото белканго
в операта

„Дон Паскуале“ от Гаetano Доницети
Теоретични и режисьорски подходи

София • 2024

Университетско издателство „Св. Климент Охридски“

Изказвам искреното си уважение и благодарност
за куража, духовната подкрепа и съдействие
на *проф. д-р Румяна Каракостова*
от Института за изследване на изкуствата – БАН,
на *проф. д.изк. Цонка Великова*
от Националната музикална академия „Панчо Владигеров“,
както и на научния ми ръководител
доц. д-р Петър Пламенов
от Софийския университет „Св. Климент Охридски“.

Научен редактор
доц. д-р Петър Пламенов

На корицата:

The Happy Accidents of the Swing / Щастливите злополуки на люлката
Маслена картина от XVIII век на Жан-Оноре Фрагонар в Уолъс Колекция в Лондон

© 2024 Стефан Донев

© 2024 Валентин Марков, дизайн на корицата

© 2024 Университетско издателство „Св. Климент Охридски“

ISBN 978-954-07-5922-7

*В памет на баща ми
Светозар Донеv*

СЪДЪРЖАНИЕ

Предговор. Греховете на смеха / 11

доц. д-р Петър Пламенов

Увод

Глава I

Романтическият свят и операта „Дон Паскуале“

Основни естетически характеристики на романтическата музика / 83

Романтизъм. Обща дефиниция / 83

Периодизация и основни характеристики / 87

I. Предромантизъм (1790–1800) / 110

II. Ранен романтизъм (1800–1830) / 111

III. Зрял романтизъм (1830–1850) / 114

IV. Късен романтизъм (1850–1890) / 118

V. Постромантизъм. Романтично краевековие. Fin du siècle.

Преход между двата века (1890–1915) / 119

Глава II

Комическото и неговите романтически трансформации в музикалното му превъплъщение

Определение / 123

Романтическа ирония, романтически хумор / 141

Комическото в музиката / 158

Глава III

Специфика на музикалния образ

Особености на музикалния образ / 179

Видове музикални образи / 185

1. Лирически музикален образ / 186

2. Епически музикален образ / 187

3. Драматически музикален образ / 192

4. Приказен музикален образ / 195

5. Абстрактен музикален образ / 200

Глава IV

Шедьовърът „Дон Паскуале“

История, творчески особености, художествена специфика

и музикална същност. Обща картина на италианската романтическа
опера през XIX в. / 213

Номенклатура / 219

Либрето / 221
История на създаването / 226
Драматургичен анализ / 240
Музикален анализ / 245
Особености на музикалния език и стил на Гаетано Доницети / 257

Глава V

Комическо и красота

В преследване на идеалната красота (*bellezza ideale*) / 271
Новаторство и стил / 283

Глава VI

Режисьорски подходи

I. Археологически консервативен метод на осъществяване / 294
II. Радикално-транспониращ метод на осъществяване / 296
III. Условно-метафоричен метод на осъществяване / 300
 Театър на преживяването, на изобразяването и на занаята / 305
 Вътрешна и външна тема / 306
 Режисьорски подходи и стил / 309

Глава VII

Три възможни режисьорски подхода към операта „Дон Паскуале“

I. Историческоценностен подход / 315
II. Транспониращ подход / 320
III. Метафоричен подход / 324

Заклучение / 330

Резюме на английски език / 338

Използвана литература / 361

Приложения

Списък на оперните произведения на Гаетано Доницети
в хронологичен ред / 371

Основни записи на операта „Дон Паскуале“ / 379

Списък на останалите произведения на Гаетано Доницети / 381

Портрет на Гаетано Доницети,
публикуван в едно от изданията на операта „Дон Паскуале“.
(Вероятно от 1834). Архив Рикорди

Gaetano Donizetti

Науката за музиката е може би дори по-обширна, отколкото науката за храната и, във всеки случай, по-фундаментална. Това се обяснява с факта, че в тази област можеш да работиш с максимална отдаденост, тук става дума не толкова за практическото приложение, колкото за чистото наблюдение и систематизация. И затова музикологията се радва на по-голямо уважение от естествените науки, макар и да не може да проникне толкова дълбоко в цялата маса на народа.

Франц Кафка
„Изследвания на едно куче“